

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 12 (14)
2025**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 12-son 2025 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

12

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2025

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Редкоземельные металлы в новой геоэкономике: глобальные стратегии и приоритеты развития республики Узбекистан.....	7
Tursunov A.M. Совершенствование экономических механизмов функционирования отрасли.	18
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida reklama faoliyati samaradorligini aniqlashning uslubiy jihatlari.....	21
Axunov M.A. Korxonalarda raqobatbardoshlikni baholash uchun tanlangan omillar.....	24
Исраилова Д.К. “Аёллар дафтари” маҳаллабай тизими - аёллар бандлиги ва фаровонлигини таъминлаш омили сифатида.....	28
Шокирова Г.М. Критерии разделения целевой аудитории в сфере цифрового маркетинга.....	33
Vaxtohonova D.N. Bank omonatlari bo‘yicha marketing strategiyalari va ularning real daromadlikka ta’siri.....	36
Xasanova X.F. Investitsilar hisobiga asoslangan xolatda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari tashkil etish tartibi.....	41
Бегимова Д.К. Разработка отраслевых стратегий в Узбекистане.....	45
Mirzayev B.S. CBDC joriy etilishining moliyaviy barqarorlikka ta’siri: imkoniyatlar va xatarlar....	50
Mirzarahimova A.A. Raqamli texnologiyalar asosida sanoat korxonalarida samaradorlikni oshirish yo‘nalishlari.....	53
Азимов О.Т. Ҳалол молиялаштириш инструменти сифатида мурабаха: анъанавий кредит билан қиёсий таҳлил.....	56
Халмирзаев А.А. Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги ихтисослашувини такомиллаштиришнинг асосий йўналишлари.....	62
Шоабдурахимова М.М. Повышение производственной эффективности на предприятиях электронной промышленности на примере Artel Electronics (Узбекистан).....	68
Xolmuratov O.T. Futbol maktablarimiz rivojlanishida xorij mamlakatlari menejmenti va marketingi tajribasi.....	72
Yarashev M.O., Nabieva S.A. Aksiyadorlik jamiyatlarini asosiy va moliyaviy faoliyati samaradorligini oshirish yo‘llari.....	76
Кабилова К. Тадбиркорлик соҳасида коррупциянинг олдини олиш амалиётининг бугунги ҳолати таҳлили.....	80
Махмудова С. Бюджет соҳасини коррупциядан ҳимоя қилишнинг иқтисодий ва ҳуқуқий чоралари.....	85
Захидова Ш.Ш. Университет барқарорлигини таъминлашда унинг фаолиятини халқаро стандартларга мос келадиган тартибда такомиллаштириш.....	89
Saidaxmedov N.X. Raqamli texnologiyalar asosida engil sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish mexanizmlari.....	97
Усманова С.С. Влияние государственной поддержки и регулирование на развитие инноваций на промышленных предприятиях.....	100
Madrahimov U.A. Iqtisodiy o‘shish va kapitaldan samarali foydalanishni optimallashtirish yo‘nalishlari.....	104
Джалилов Д.А. Капиталнинг ялпи ички маҳсулотдаги улушини баҳолаш.....	108
Султанова Л.Ш. Абсорбционная способность как медиатор трансформационного экономического роста: теоретические основы.....	111
Mahmudov Sh.N. Location and development of industrial sectors in the regions.....	115
Ustadjalilov D.R. O‘zbekistonda klasterlarni rivojlantirishning institutsional asoslari transformatsiyasi: direktiv modeldan bozor tamoyillariga.....	119
Гайбуллаев Ф. Олий таълимда коррупцияга ўрин бўлмаслиги керак!.....	125
Abdurazakova F.D., Normurodov X.E. Aholi moliyaviy savodxonligi va moliyaviy madaniyati o‘rtasidagi oshirish imkoniyatlarini baholash.....	129
Muxtarov M.M. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida sanoat klasterlarini shakllantirish modellari: O‘zbekiston uchun istiqbollar.....	136
Ro‘zmatov B.Z., Shodiyeva N.H. Turistik infratuzilmani rivojlantirish bo‘yicha xalqaro tajriba va uning taqqoslovchi tahlili.....	140

Rahmatova N.A., Mustafayeva H. O‘zbekistonda pensiya ta‘minoti tizimining muammolari va hal etish yo‘llari.....	147
Ахмедов Х. Тинчлик ва хавфсизлик — барқарорлик, иқтисодий ўсиш ва фаровонлик гарови.	154
Boboyev A.Ch. Qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarishni barqaror rivojlantirish yo‘nalishlari.....	159
Исраилов З.А. Яшил иқтисодиёт технологиялари: халқаро тажриба ва қиёсий таҳлил.....	165
Ikromov A.Sh. Mahalliy korxonalarda mahsulot raqobatbardoshligini boshqarish amaliyotining o‘ziga xos xususiyatlari.....	169
Ҳалмирзаев А.А., Қодиров Б.Ш. Ёшлар бандлигини таъминлашнинг хорижий тажрибалари.....	175
Elmurodov Sh.Sh. A framework for integrating fiscal risks into the assessment of regional financial security.....	183
Axmadjonov S.S. Tadbirkorlik va biznesni qo‘llab – quvvatlashni baholash mezonlari.....	188
Sabirova Z.U. Sanoat va sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi jarayonlarini tahlil qilishga uslubiy yondashuv.....	192
Pardayev T.N., Alimuxamedov Sh.R. Chetdan olib kelinayotgan tovarlarning bojxona qiymatini aniqlashni takomillashtirishning ayrim masalalari.....	197
Кадыров А., Исхаков А.К., Турсунова Н.Х. Реализация механизма стратегического управления акционерного общества «Узавтосаноат» на основе прогнозирования его развития.....	203
Zoxidov T.M. Moliyaviy hisobotni buxgalteriya hisobining milliy standartlaridan (BHMS) moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (MHXS) o‘tkazishning muammolari va yechimlari.....	211
Nabiyeva N.M. Turizm xizmatlari bozorida hududiy destinatsiyalar samaradorligini o‘rganish.....	216
Sharofiddinov Sh.U. Xo‘jalik yurituvchi sub’ektlarda mhxs asosida tuzilgan moliyaviy natijalar to‘g‘risidagi hisobotni axborot manbai sifatidagi afzalliklari.....	221
Nurmatov Z.Sh. O‘zbekiston respublikasida moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning iqtisodiy ahamiyati va amaliy dolzarbligi.....	225
Содиқов А.М., Зокиров С.С. Саноатни модернизациялаш ва диверсификациялашнинг янги стратегияси.....	230
Narmanov U., Ikromova S. Fond bozorlariga xorijiy investorlarni jalb qilishni rag‘batlantirish yo‘nalishlari.....	238
Qutbiddinov A.B. Samarali faoliyat imkoniyatlarini amalga oshirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatlaridan foydalanish darajasi va uni oshirish imkoniyatlari.....	241
Qayumova Sh.S. Mahalliy xomashyo bazasiga ega sanoat korxonalarida investitsiya samaradorligini belgilovchi omillar va ularni oshirishning vertikal integratsiya asosidagi optimallashtirilgan modeli.....	246
Turebekov A.A. Ishlab chiqarish xarajatlarining iqtisodiy sifatining tahlili.....	252
Kurbanova M.N., Azizov A.A. Qadimgi klassik iqtisodiy maktablarning shakllanishi va ularning zamonaviy iqtisodiyot rivojlanishiga ta‘siri.....	255
Samadova G.S. O‘zbekiston iqtisodiyotida tarkibiy o‘zgarishlarning iqtisodiy o‘shishga ta‘siri.....	259
Абдуллаева Р. Инклюзив тadbirkorликнинг моҳияти ва хориж тажрибаси.....	264
To‘uchiyeva B.V. Oziq-ovqat sanoati korxonalarini barqarorligini ta‘minlashda strategik boshqarishning dolzarbligi.....	268
Amnah Saeed J Alhindi The role of financial resources in ensuring corporate financial stability.....	272
Fayziyev O.R. O‘zbekistonda baliqchilik klasterlarini moliyalashtirishning hududiy va tarmoq xususiyatlari.....	276
Алимов Р.А., Султанова Л.Ш. Абсорбционная способность и искусственный интеллект: многоуровневая модель и фигура нового интеллектуала.....	280
Teshayev Z.J., Muxitdnov Sh.X. Logistika xizmat ko‘rsatish korxonalarini resurslaridan foydalanishning hududiy iqtisodiy rivojlanishiga ta‘siri.....	284
Xaydarov X.U., Raxmonov D.R. 1907-yilgi moliyaviy inqiroz: sabablari, kechishi va jahon moliya tizimiga ta‘siri.....	288
Солижонов М.А. Ўзбекистон монетар сиёсатининг савдо балансига таъсирини баҳолаш....	292
Rejapov X.X. Davlat xarajatlarining samaradorligini baholash mexanizmlari.....	297

**AKSIYADORLIK JAMIYATLARINI ASOSIY VA MOLIVAVIY FAOLIYATI
SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI**

**ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОСНОВНОЙ И ФИНАНСОВОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ**

**WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF CORE AND FINANCIAL ACTIVITIES OF
JOINT-STOCK COMPANIES**

Yarashev Muslimbek Oybek o‘g‘li

Toshkent davlat texnika universiteti, magistr talaba

ilmiy rahbar: dotsent (PhD) **Nabiyeva S.A.**

Annotatsiya

Ushbu maqola aksiyadorlik jamiyatlarining asosiy va moliyaviy faoliyatini tahlil qilish va uning samaradorligini oshirish yo‘llarini aniqlashga bag‘ishlangan. Maqolada jamiyatning asosiy faoliyati, moliyaviy natijalari va ularni optimallashtirish mexanizmlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari asosida samaradorlikni oshirish bo‘yicha strategik tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ish davomida iqtisodiy, moliyaviy va boshqaruv nazariyalari asosida amaliy misollar va statistik ma‘lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: aksiyadorlik jamiyati, moliyaviy samaradorlik, asosiy faoliyat, moliyaviy nazorat, investitsiya samaradorligi.

Настоящая статья посвящена анализу основной и финансовой деятельности акционерных обществ и выявлению путей повышения их эффективности. В статье рассматриваются основные виды деятельности компании, её финансовые результаты и механизмы их оптимизации. По результатам исследования разработаны стратегические рекомендации по повышению эффективности. В работе представлены практические примеры и статистические данные, основанные на экономических, финансовых и управленческих теориях.

Ключевые слова: акционерное общество, финансовая эффективность, основная деятельность, финансовый контроль, инвестиционная эффективность.

This article is devoted to the analysis of the main and financial activities of joint-stock companies and the identification of ways to improve their efficiency. The article examines the main activities of the company, its financial results and mechanisms for optimizing them. Based on the results of the research, strategic recommendations for improving efficiency were developed. Practical examples and statistical data are presented throughout the work based on economic, financial and management theories.

Keywords: joint-stock company, financial efficiency, main activity, financial control, investment efficiency.

Aksiyadorlik jamiyatlari (AJ) mamlakat iqtisodiyotida muhim o‘rin tutadi. Ularning asosiy va moliyaviy faoliyatining samaradorligi nafaqat kompaniya o‘zining raqobatbardoshligini oshirishga, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Bugungi kunda aksiyadorlik jamiyatlarining samaradorligini baholash va uni oshirish masalasi iqtisodiy nazariyalar, moliyaviy hisobotlar va boshqaruv mexanizmlari orqali keng tadqiq qilinmoqda [1].

Asosiy muammo aksiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy va asosiy faoliyatning samaradorligini oshirish uchun mavjud mexanizmlarning yetarli darajada ishlatilmasligi va ularning samarali nazorat tizimining yo‘qligidir. Shu sababli ushbu maqola quyidagi maqsadlarni belgilaydi:

Aksiyadorlik jamiyatlarining (AJ) asosiy va moliyaviy faoliyati samaradorligini oshirish yo‘llari murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, ular strategik boshqaruv, operatsion mukammallik va kapitalni oqilona boshqarishni talab qiladi. Samaradorlikni oshirish nafaqat aksiyadorlar uchun qiymat yaratish, balki kompaniyaning uzoq muddatli barqarorligi va raqobatbardoshligini ta‘minlash uchun ham muhimdir. Quyida aksiyadorlik jamiyatlari samaradorligini oshirishning uchta asosiy rejasi va ular bo‘yicha keng ma‘lumotlar berilgan.

Aksiyadorlik jamiyatlarining samaradorligini oshirishning birinchi va eng muhim yo‘li strategik boshqaruvni takomillashtirish va korporativ rivojlanishga doir aniq yo‘nalishlarni belgilashdan iboratdir. Bu jarayon kompaniya missiyasi, vizioni va qadriyatlarini qayta ko‘rib chiqishdan boshlanadi, bozordagi o‘zgarishlar, texnologik yangiliklar va raqobatchilarning harakatlarini hisobga olgan holda uzoq muddatli, amalga oshiriladigan strategik rejalarini ishlab chiqishni o‘z ichiga oladi. Strategiya korporativ maqsadlarga erishish uchun barcha operatsion, moliyaviy va inson resurslari qarorlarini birlashtirishi kerak. Korporativ boshqaruvning (Corporate Governance) sifatini oshirish samaradorlikning ajralmas qismidir; bu shaffoflikni, javobgarlikni kuchaytirishni va barcha manfaatdor tomonlar (aksiyadorlar, xodimlar, mijozlar) huquqlarini himoya qilishni talab qiladi. Kengashning mustaqilligini va ekspertizasini oshirish, ichki nazorat tizimlarini, ayniqsa, risk menejmenti (Risk Management) va komplayens (Compliance) tizimlarini kuchaytirish orqali kompaniya barqarorligini ta‘minlash zarur. Bundan tashqari, kompaniyaning bozordagi mavqeini mustahkamlash uchun qo‘shilish va sotib olish (M&A) imkoniyatlarini muntazam ravishda baholash, xalqaro bozorlarga chiqish yoki yangi, yuqori marjinali biznes yo‘nalishlarini rivojlantirish orqali doimiy ravishda o‘shirish nuqtalarini izlash talab etiladi. Natijadorlikni aniq o‘lchash uchun asosiy samaradorlik ko‘rsatkichlari (KPI) tizimini joriy etish va ularni rahbarlar va xodimlarni rag‘batlantirish tizimi bilan bog‘lash lozim [2].

Ikkinchi muhim yo‘nalish asosiy faoliyat jarayonlarini chuqur optimallashtirish va zamonaviy axborot texnologiyalarini keng integratsiya qilishdan iborat. Aksiyadorlik jamiyatlari samaradorligini oshirish uchun birinchi navbatda, qayta ishlash xarajatlari (Cost of Goods Sold - COGS) va operatsion xarajatlar (Operating Expenses - OPEX)ni kamaytirishga qaratilgan doimiy sa‘y-harakatlar talab etiladi. Bu ishlab chiqarish yoki xizmat ko‘rsatish jarayonlarida "Lean" va "Six Sigma" kabi metodologiyalarni joriy etish orqali yo‘qotishlarni (masalan, ortiqcha zaxiralar, ortiqcha harakatlar, nuqsonlar) bartaraf etishni anglatadi. Ta‘minot zanjiri boshqaruvi (Supply Chain Management - SCM)ni raqamlashtirish va avtomatlashtirish orqali xaridlarning samaradorligini oshirish, yetkazib beruvchilar bilan uzoq muddatli, strategik hamkorlikni o‘rnatish orqali xarid narxlarini optimallashtirish katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish (CRM) tizimlarini, resurslarni rejalashtirish (ERP) tizimlarini va biznes-tahlil (BI) vositalarini to‘liq integratsiya qilish orqali ma‘lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish madaniyatini shakllantirish kerak. Ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishga investitsiya kiritish uzoq muddatli xarajatlarni pasaytiradi. Xodimlar samaradorligini oshirish uchun esa doimiy o‘qitish dasturlarini yo‘lga qo‘yish, ish jarayonlarini standartlashtirish va ichki byurokratiyani kamaytirishga qaratilgan tashabbuslarni amalga oshirish muhimdir. Jarayonlarni avtomatlashtirish, ayniqsa, takrorlanuvchi ma‘muriy va moliyaviy vazifalarni bajarishda, inson xatolarini kamaytiradi va xodimlarni yuqori qiymatli ishlarga yo‘naltirish imkonini beradi.

Uchinchi yo‘l moliyaviy faoliyatni va kapitalni boshqarish samaradorligini tubdan oshirishga qaratilgan bo‘lishi kerak. Aksiyadorlik jamiyatlari uchun Kapitalning O‘rtacha Tortilgan Narxini (WACC - Weighted Average Cost of Capital) pasaytirish va investitsiyalarning qaytarilishini oshirish (ROA, ROE) eng ustuvor vazifalardandir. Bu birinchi navbatda, optimal kapital tuzilmasini (Debt-Equity Ratio) saqlashni talab qiladi, ya‘ni qarz va o‘z mablag‘lari o‘rtasidagi muvozanatni kompaniyaning risk profili va bozor sharoitlariga mos ravishda doimiy ravishda sozlash zarur [3].

Moliyaviy samaradorlikni oshirishning asosiy vositalaridan biri aylanma mablag‘larni boshqarishni optimallashtirish (Working Capital Management) hisoblanadi. Bu deyarli nolga teng bo‘lgan hisob-kitoblar muddatini (DSO - Days Sales Outstanding) qisqartirish, zaxiralarni aylantirish tezligini oshirish (DIO - Days Inventory Outstanding) va kreditorlik qarzlarni to‘lash muddatini (DPO - Days Payable Outstanding) oqilona boshqarish orqali erishiladi, natijada operatsion pul oqimi

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 12-son 2025 yil

(Operating Cash Flow) yaxshilanadi. Investitsiya qarorlarini qabul qilish (Capital Budgeting) jarayonini qat'iy lashtirish va har bir yirik loyihani Sof Joriy Qiymat (NPV), Ichki Rentabellik Normasi (IRR) va pul oqimining qaytish muddati kabi ko‘rsatkichlar asosida sinchkovlik bilan baholash zarur. Shuningdek, naqd pul oqimini prognozlashni takomillashtirish orqali ortiqcha mablag'larni yuqori rentabelli, past riskli moliyaviy vositalarga investitsiya qilish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Qarzni qayta moliyalashtirish (refinancing) orqali foiz xarajatlarini kamaytirish ham moliyaviy samaradorlikni oshiradi. Aksiyadorlarga doimiy va o‘sib boruvchi dividendlar yoki aksiyalarni qayta sotib olish (buyback) orqali kapitalni qaytarish siyosatini ishlab chiqish aksiyadorlik qiymatini oshirishga xizmat qiladi [4].

Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatini tahlil qilishda iqtisodiy va moliyaviy nazariya ishlatiladi. Ilmiy manbalar va statistik hisobotlar asosida samaradorlikni baholashning turli metodologiyalari mavjud. Jumladan:

Moliyaviy ko‘rsatkichlar tahlili: foyda, daromad, aktivlar samaradorligi, likvidlilik va qarz majburiyatlarini o‘z ichiga oladi.

Asosiy faoliyat samaradorligi: ishlab chiqarish hajmi, xizmat ko‘rsatish sifati, bozor ulushi va innovatsion faoliyatni o‘lchash.

Metodologiya quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

- Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy hisobotlari va yil yakunlari tahlili;
- Samaradorlik ko‘rsatkichlarini o‘zaro solishtirish va statistik usullar bilan baholash;
- Tavsiyalar ishlab chiqish va ularni amaliy qo‘llash yo‘llarini aniqlash.

Tahlil jarayonida iqtisodiy va moliyaviy nazariyalar asosida, shuningdek, kompaniya hisobotlari va mavjud ilmiy adabiyotlar asosida qarorlar qabul qilindi.

Ushbu bo‘limda aksiyadorlik jamiyatlarining asosiy va moliyaviy faoliyatining samaradorligi misollar bilan ko‘rib chiqiladi (1-jadval, 2-jadval).

1-jadval

Aksiyadorlik jamiyatlarining asosiy faoliyat ko‘rsatkichlari (misol)

Ko‘rsatkich/yil	2023	2024	O‘sish (%)	Izoh
Ishlab chiqarish hajmi, mln. So‘m	1500	1650	10	Ishlab chiqarish samaradorligi oshgan
Sotuvlar hajmi, mln. So‘m	1200	1320	10	Bozor ulushi oshgan
Yangi mahsulotlar soni	5	7	40	Innovatsion faoliyat rivojlangan
Xodim samaradorligi (foiz)	80	85	6,25	Ishlab chiqarish jarayonlari optimallashtirilgan

2-jadval

Moliyaviy faoliyat samaradorligi

Ko‘rsatkich/yil	2023	2024	O‘sish (%)	Izoh
Sof foyda, mln. So‘m	300	360	20	Moliyaviy natija yaxshilangan
Aktivlar samaradorligi (ROA, %)	12	14	16,7	Aktivlardan samarali foydalanilgan
Likvidlik koeffitsienti	1,2	1,5	25	Moliyaviy barqarorlik oshgan
Qarzdorlik darajasi (%)	40	35	-12,5	Qarz majburiyatlar kamaygan

Natijalar tahlili:

Ushbu ma’lumotlar aksiyadorlik jamiyatlarining asosiy va moliyaviy faoliyatida sezilarli o‘sish kuzatilayotganini ko‘rsatadi. Ishlab chiqarish va moliyaviy ko‘rsatkichlarning o‘sishi kompaniya samaradorligini oshirishga bevosita ta’sir qiladi. Shu bilan birga, tavsiya etilgan strategik yo‘nalishlar quyidagilar:

Asosiy ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va avtomatlashtirish;

Moliyaviy nazoratni kuchaytirish va aktivlarni samarali boshqarish;

Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va yangi mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirish;

Xodimlarni rag‘batlantirish va mehnat unumdorligini oshirish.

Moliyaviy faoliyat samaradorligini oshirish aksiyadorlik jamiyatining uzoq muddatli barqarorligi va rentabelligi uchun muhimdir. Birinchi yo‘l – kapitalni samarali boshqarish va moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish. Korxonada moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash uchun qarz va o‘z kapitali nisbati, likvidlik ko‘rsatkichlari, aktivlar samaradorligi kabi ko‘rsatkichlarni doimiy tahlil qilishi kerak. Shu bilan birga, investitsion portfelni diversifikatsiya qilish orqali risklarni kamaytirish va daromad manbalarini ko‘paytirish mumkin. Masalan, nafaqat asosiy ishlab chiqarish sohasiga, balki qo‘shimcha investitsiya loyihalariga kapital ajratish orqali moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash mumkin.

Ikkinchi yo‘l – byudjetlashtirish va xarajatlarni optimallashtirish. Moliyaviy samaradorlik ko‘pincha xarajatlarni nazorat qilish va samarali taqsimlash orqali oshiriladi. Bunda korxonada moliyaviy hisobot tizimlarini avtomatlashtirish, xarajatlarni xarajat turiga qarab tahlil qilish va ortiqcha xarajatlarni kamaytirish orqali moliyaviy barqarorlikni ta‘minlaydi. Shu bilan birga, kredit va moliyaviy majburiyatlarni boshqarish, qarzlarni qayta moliyalashtirish va moliyaviy instrumentlardan foydalangan holda risklarni kamaytirish muhim hisoblanadi.

Uchinchi yo‘l – daromadni oshirish va likvidlikni ta‘minlash. Aksiyadorlik jamiyatlari daromadni oshirish uchun mahsulotni sotish strategiyasini diversifikatsiya qilishi, yangi bozorlarni o‘rganishi, narx siyosatini optimallashtirishi va xizmat ko‘rsatish sifatini oshirishi kerak. Shu bilan birga, likvid aktivlarni boshqarish, qisqa muddatli investitsiyalar va naqd pul oqimlarini prognoz qilish orqali moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash mumkin.

Ushbu yo‘l aksiyadorlik jamiyatlarini rivojlantirishda strategik va innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ko‘rsatadi.

Birinchi jihat – innovatsion faoliyatni rivojlantirish va ilmiy-tadqiqot ishlarini qo‘llab-quvvatlash. Korxonada yangi mahsulotlar, xizmatlar yoki texnologiyalar yaratishga sarmoya kiritishi lozim. Buning natijasida raqobatbardoshlik oshadi, yangi bozor segmentlariga chiqish imkoniyati paydo bo‘ladi va aksiyadorlar qiymati oshadi. Shu bilan birga, R&D (Research and Development) faoliyatini moliyaviy va resurs jihatdan qo‘llab-quvvatlash, patent va intellektual mulk huquqlarini himoya qilish strategik afzallik beradi.

Ikkinchi jihat – raqobatbardosh tahlil va bozor monitoringi. Samaradorlikni oshirish uchun korxonada doimiy ravishda raqobatbardosh faoliyatini tahlil qilishi, bozor tendensiyalarini kuzatishi va mijozlar talablarini prognoz qilishi kerak. Bu ma‘lumotlar asosida mahsulot va xizmatlarni moslashtirish, marketing strategiyasini takomillashtirish va resurslarni optimallashtirish mumkin bo‘ladi. Shu bilan birga, raqobatbardosh ustunliklarni aniqlash va ularni mustahkamlash samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi.

Uchinchi jihat – korporativ boshqaruv va axborot tizimlarini modernizatsiya qilish. Strategik qarorlar qabul qilishda to‘liq va real vaqtda ma‘lumotga ega bo‘lish muhimdir. Shu sababli aksiyadorlik jamiyatlari ERP, BI (Business Intelligence) va moliyaviy monitoring tizimlarini joriy etishi, rahbariyatning tezkor va asosli qarorlar qabul qilishini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, korporativ boshqaruv standartlarini takomillashtirish, ichki nazorat va ichki audit tizimlarini kuchaytirish, ham asosiy, ham moliyaviy faoliyat samaradorligini oshiradi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, aksiyadorlik jamiyatlarining asosiy va moliyaviy faoliyatini samarali boshqarish ularning barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini oshirish uchun muhimdir. Asosiy faoliyat samaradorligini oshirish ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, bozor talablariga moslashish va innovatsion yechimlarni joriy qilish orqali amalga oshiriladi.

Moliyaviy samaradorlik esa aktivlar va moliyaviy resurslarni oqilona boshqarish, likvidlikni oshirish va qarzдорlikni nazorat qilish orqali yaxshilanadi. Tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan strategik tavsiyalar aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy barqarorligini ta‘minlash, foyda darajasini oshirish va investitsiya jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, tahlil shuni ko‘rsatadiki, samaradorlikni oshirish faqat moliyaviy ko‘rsatkichlar bilan cheklanmasdan, xodimlar malakasi, innovatsion faoliyat va bozor sharoitlariga ham bog‘liq. Shu sababli aksiyadorlik jamiyatlari strategiyasida kompleks yondashuvni qo‘llash tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdurahmonov, O. — Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy boshqaruvi — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2020, bet 45-78.
2. Karimov, S. — Korporativ moliya va investitsiyalar — Toshkent: Moliyaviy nashr, 2021, bet 102-145.
3. Islomov, R. — Aksiyadorlik jamiyatlarida samaradorlikni oshirish — Samarqand: Innovatsion nashr, 2019, bet 33-67.
4. Jalilov, A. — Moliyaviy tahlil metodologiyasi — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2022, bet 56-90.
5. Tashkent Stock Exchange. — Yillik moliyaviy hisobot 2023 — Toshkent: TSE, 2024, bet 12-38.

УДК: 334.025

**ТАДБИРКОРЛИК СОҲАСИДА КОРРУПЦИЯНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ
АМАЛИЁТИНИНГ БУГУНГИ ҲОЛАТИ ТАҲЛИЛИ.**

**АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ МЕР ПО ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ КОРРУПЦИИ
В БИЗНЕС-СЕКТОРЕ.**

**ANALYSIS OF THE CURRENT STATUS OF CORRUPTION PREVENTION IN THE
BUSINESS SECTOR.**

Камола Кабилова

Тошкент Кимё халқаро университети магистранти

Аннотация

Мақолада тадбиркорлик соҳасида коррупциянинг олдини олиш амалиётининг бугунги ҳолати таҳлиллар асосида кенг ёритилган.

Калит сўзлар: коррупция, манфаатлар тўқнашуви, бюрократия, бизнес, тадбиркорлик, тадбиркорлик фаолияти, коррупциявий омиллар.

В статье представлен всесторонний анализ текущего состояния практики предотвращения коррупции в предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: коррупция, бюрократия, бизнес, предпринимательство, предпринимательская деятельность, факторы коррупции.

The article presents a comprehensive analysis of the current state of practice of preventing corruption in business activities.

Key words: corruption, bureaucracy, business, entrepreneurship, entrepreneurial activity, factors of corruption.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2018 йил 7 декабрь куни Конституциямизнинг 26 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқида “Коррупция билан ҳеч қачон мақсадимизга эриша олмаймиз”, [1] деб таъкидлаган бўлсалар, 2025 йилнинг 5 март куни коррупциянинг олдини олиш бўйича ишлар натижадорлиги ва келгусидаги устувор вазифаларга бағишланган кенгайтирилган йиғилишдаги нутқида давлатимиз раҳбари: “Коррупция шундай ёвуз иллатки, у халқнинг давлатга, Конституция ва қонунларга ишончига путур етказди, барқарор ривожланиш ва хавфсизлик учун жиддий таҳдидга айланади” [2] деганларида коррупциянинг нақадар хавfli ижтимоий-иқтисодий ҳодиса эканлигини англаймиз.